

ВАСЬКОВА Ю. І.

аспірант

Луганський національний аграрний університет

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА – ПРОВІДНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВ

Мета статті – розгляд матеріалу з розкриття фінансової безпеки підприємств як складової економічної безпеки та засобу попередження кризи підприємств. У роботі визначені такі завдання: дослідити теоретичні основи економічної сутності явища фінансової безпеки, та охарактеризувати ймовірні загрози фінансовій безпеці. У ході дослідження розкрито економічну сутність понять «фінансова безпека» і «загроза», сформовано класифікацію за основними ознаками загроз. Чітке визначення економічної сутності цих понять, та визначення кола основних класифікаційних ознак має сприяти подальшим науковим розробкам у цьому питанні.

Ключові слова: фінансова безпека, загроза, економічна сутність, класифікаційні ознаки, криза, антикризове управління.

ВАСЬКОВА Ю. И.

аспірант

Луганский национальный аграрный университет

ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ – ВЕДУЩАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И СРЕДСТВО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ КРИЗИСА ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель статьи – рассмотрение материала по раскрытию финансовой безопасности предприятий как составляющей экономической безопасности и средства предупреждения кризиса предприятий. В работе определены следующие задачи: исследовать теоретические основы экономической сущности явления финансовой безопасности, и охарактеризовать возможные угрозы финансовой безопасности. В ходе исследования раскрыта экономическая сущность понятий «финансовая безопасность» и «угроза», сформирована классификация по основным признакам угроз. Четкое определение экономической сущности этих понятий, и определение круга основных классификационных признаков должны способствовать дальнейшим научным разработкам в этом вопросе.

Ключевые слова: финансовая безопасность, угроза, экономическая сущность, классификационные признаки, кризис, антикризисное управление.

VASKOVA Y. I.

postgraduate student

Lugansk National Agrarian University

FINANCIAL SECURITY OF COMPANY - LEADING COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY AND PREVENTING TOOL OF ENTERPRISES' CRISIS

Purpose of the article – bringing material to disclose financial security companies as part of the economic security and means of preventing crisis enterprises. In this paper, the following objective: to explore the theoretical foundations of the economic essence of the phenomenon of financial security, and to characterize the potential threats of financial security. In the course of the study revealed the economic substance of the concepts of «financial security» and «threat», formed the classification on the basic characteristics of threats. A clear definition of economic substance of these concepts, and determination of the terms of the basic classification sign should help to further scientific developments in this matter.

Keywords: financial security, threat, the economic essence, classification signs, crisis, crisis management.

rygyk@list.ru

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку більшість вітчизняних підприємств знаходяться в достатньо нестабільному стані, що викликано багатьма проблемами політичного та економічного характеру. Вплив світових фінансової та

економічної криз, невдалі економічні реформи, політична та економічна нестабільність країни, її демографічні проблеми – під впливом цих факторів багато промислових галузей опинилися на межі кризи.

Тим часом незадовільний стан економічної безпеки вітчизняних підприємств неминуче позначиться на стані національної фінансової та економічної безпеки.

З усіх функціональних складових економічної безпеки найбільш значущою є саме фінансова, оскільки фінансове підґрунтя є основою господарської діяльності підприємств будь-якої економічної системи.

Отже, в сучасних умовах економічних труднощів, за необхідності вирішення складних проблем економічного розвитку, особливої уваги і актуальності набуває дослідження економічної сутності понять «фінансова безпека», «загроза», та визначення класифікаційних ознак фінансової безпеки підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в галузі структури економічної безпеки, складовою якої є фінансова безпека, стали проводитись відносно недавно, проте на сьогоднішній день вже є досить ґрунтовна база наукових напрацювань. Дослідженнями в цій області займалися такі вчені, як Л.М. Петренко, М.М. Єрмошенко, Г.В. Козаченко, І.А. Бланк, О.І. Барановський, І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко [1–7] та інші. Зокрема, Л.М. Петренко [1] та О.І. Барановський [4] розглядають питання фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємств. Роботи М.М. Єрмошенко [2, 6] спрямовані на дослідження фінансової безпеки як складової економічної безпеки, та розгляд питань з організації фінансової безпеки. В наукових працях Г.В. Козаченко [3] досліджуються питання економічної безпеки підприємств. І.А. Бланк [5], І.П. Мойсеєнко та О.М. Марченко [7] розглядають питання з управління фінансовою та фінансово-економічною безпекою.

Проте на даний момент єдиної думки щодо економічного змісту категорій «фінансова безпека» та «загроза» не спостерігається, тому виникає необхідність подальших досліджень в даній сфері.

Постановка завдання. Метою статті є наведення матеріалу з розкриття фінансової безпеки підприємств як складової економічної безпеки та засобу попередження кризи підприємств, що необхідне для подальшої розробки ефективної системи антикризового управління фінансовою безпекою підприємства. Відповідно до поставленої мети, у роботі визначені такі завдання: дослідження економічного змісту категорій «фінансова безпека», «загроза», визначення основних класифікаційних ознак загроз фінансової безпеки, та визначення основних загроз фінансової безпеки підприємств в умовах сучасного економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека – це стан захищеності підприємства шляхом нейтралізації всіляких зовнішніх і внутрішніх загроз, який дозволяє йому стабільно функціонувати і ефективно розвиватися, при цьому використовуючи повною мірою весь потенціал власних ресурсів, дотримуючись власних економічних інтересів, залишаючись конкурентоспроможними на сучасному ринку та пристосовуючись до зовнішнього середовища.

Основними напрямками економічної безпеки підприємства прийнято вважати наступні складові (відповідно до сфер діяльності підприємства): фінансова, виробнича, ресурсна, інтелектуальна і кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна та силова. Зниження рівня економічної безпеки підприємства є прямим наслідком виникнення кризових явищ в одній зі сфер діяльності підприємства. В цьому випадку виникає необхідність застосування антикризового управління на підприємстві, з метою досягнення стану економічної безпеки і стабілізації господарської діяльності підприємства.

Таким чином, поняття «економічна безпека» і «антикризове управління», є взаємопов'язаними, та несуть тотожне змістовне та функціональне навантаження. Фінансова безпека підприємства є основною, найбільш значущою складовою економічної безпеки підприємства.

Петренко Л.М. обґрунтувала провідну роль фінансової складової економічної безпеки підприємства наступним чином [1]:

- фінансова діяльність забезпечує основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства;
- операції, пов'язані з фінансовою діяльністю, мають стабільний характер, здійснюються постійно;
- фінансова діяльність відіграє пріоритетну роль у забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства в цілому;
- ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства (фінансові ризики), за своїми негативними наслідками належать до категорії найбільш небезпечних.

Крім того, багато науковців вважають за доцільне оцінювати стан економічної безпеки підприємства за допомогою саме фінансових показників, зокрема, прибутку [2], або співвідношення величини бруто-інвестицій підприємства і величини ресурсів, необхідних для інвестиційної підтримки умов, що забезпечують економічну безпеку підприємства [3].

Поняття фінансової безпеки О.І. Барановський [4] у монографії «Фінансова безпека» охарактеризував як поняття так само широке, як, власне, й тлумачення фінансів як системи економічних відносин, що виникають в процесі створення та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів. А відтак фінансова безпека являє собою надзвичайно складну систему, яку утворюють ряд підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку.

Дослідження в сфері фінансової безпеки в структурі економічної безпеки підприємств ведуться багатьма вченими, однак, досі немає однозначного визначення поняття «фінансова безпека». Ймовірно, пояснюється така невизначеність багатогранністю даної складової економічної безпеки.

Науковець І.О. Бланк [5] характеризує досліджувану складову як кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періоді. Це досить вичерпне визначення поняття фінансової безпеки, однак автор не визначає фінансові ознаки, які необхідні для досягнення підприємством стану фінансової безпеки.

Науковці К.С. Горячева та М.М. Єрмошенко [6] під фінансовою безпекою підприємства розуміють такий його фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.

Визначимо фінансову безпеку як рівень і структуру фінансів підприємства, стан захищеності фінансових ресурсів підприємства від реальних і потенційних загроз, що дозволяють йому досягти стану економічної безпеки, стабільної господарської діяльності та ефективного розвитку. Досягнення стану фінансової безпеки можливо шляхом запобігання ймовірних внутрішніх і зовнішніх загроз, а також за допомогою ефективно ліквідації наслідків негативного впливу загроз, що реалізувалися.

Головною метою фінансової безпеки підприємства є ефективна господарська діяльність підприємства в поточному періоді, і достатній потенціал для функціонування і розвитку в майбутньому.

Головні функціональні цілі фінансової безпеки наступні: забезпечення високих фінансових результатів діяльності підприємства; забезпечення та підтримка фінансової стійкості та незалежності підприємства; забезпечення технологічної незалежності та технічного потенціалу підприємства; досягнення високої конкурентоспроможності; забезпечення ефективності фінансового менеджменту; забезпечення високої ліквідності активів підприємства.

Однією з умов стану фінансової безпеки підприємства є захищеність його фінансових ресурсів від зовнішніх і внутрішніх загроз. У зв'язку з цим всебічне вивчення сутності загроз, їх видів та класифікації, набувають важливого значення для дослідження сутності фінансової безпеки підприємства в структурі економічної безпеки підприємств.

Вичерпне визначення поняття «загроза» у монографії «Управління фінансово-економічною безпекою підприємства» надали вчені І.П. Мойсеєнко та О.М. Марченко [7]. Автори визначили загрозу фінансово-економічній безпеці підприємства як стан того чи іншого фактора його зовнішнього або внутрішнього середовища (або їх сукупності), яка прямо, або трансформуючись, може негативно вплинути на фінансовий стан та (або) фінансові інтереси підприємства, призвести до зниження його фінансової стійкості, або перешкодити його фінансовому розвитку.

Дослідження загроз фінансової безпеки підприємства, як провідної складової економічної безпеки підприємств, дозволило сформуванню їх наступну узагальнену класифікацію (рис. 1).

За напрямом впливу	За джерелом виникнення
Прямі, непрямі	Зовнішні, внутрішні
За ступенем сформованості	За можливістю виявлення
Реальні, потенційні	Явні, приховані
За тривалістю	За ймовірністю реалізації
Тимчасові, постійні	З високим, середнім та низьким рівнем реалізації
За суб'єктами загроз	За об'єктами загроз
Кримінальні структури, конкуренти, робітники, контрагенти	Фінансовим операціям, активам, інформації, технологіям, персоналу
За можливістю передбачення	За ступінню суб'єктивного сприйняття
Прогнозовані, непрогнозовані	Неусвідомлені, уявні, адекватні
За масштабом впливу	За розміром ймовірних збитків
Фінансовій безпеці підприємства, окремим підрозділам, операціям	З допустимими, критичними та катастрофічними розмірами збитків
За об'єктивністю чи суб'єктивністю зумовлення	За характером відповідальності суб'єктів
Цілеспрямовано створені, стихійні	Цивільна, кримінальна або адміністративно-правова
За стадіями підприємства	За впливом на вид діяльності
На підготовчому, виробничому та завершальному етапі	Операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності
За видом інтересів підприємства	За формою збитків
Поточні та довгострокові інтереси	Прямий збиток, упушення вигоди

Рис. 1. Класифікація загроз стану фінансової безпеки підприємства

Представлена класифікація містить основні класифікаційні ознаки загроз фінансової безпеки підприємства. Звичайно, цю класифікацію можна розширити, але представлених ознак загроз фінансової безпеки цілком достатньо для досліджень у цій сфері, необхідних для подальшої розробки системи антикризового управління фінансовою безпекою підприємства.

Основними видами загроз фінансової безпеки підприємств в сучасному економічному середовищі є несподіваний дефіцит фінансування, дорожнеча та недоступність кредитних ресурсів та недостатній рівень державної підтримки підприємств.

Рівень фінансової та економічної безпеки сучасних підприємств на поточний момент є досить низьким, на що вказує збільшення кількості збиткових підприємств. Цей факт вказує на необхідність своєчасного застосування антикризових заходів з метою забезпечення фінансової та економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Висновки і перспективи подальших розробок

В статті розглянуто питання визначення місця фінансової безпеки підприємства в складі економічної безпеки та антикризового управління. Визначено, що рівень фінансової безпеки підприємств є одним із факторів впливу на економіку держави, її рівень фінансової та економічної безпеки. З'ясовано, що фінансова безпека є основною функціональною складовою забезпечення економічної безпеки підприємств. Доведено, що поняття «економічна безпека» і «антикризове управління» є взаємопов'язаними та несуть тотожне змістовне та функціональне навантаження. Також з'ясовано, що з метою забезпечення високого рівня фінансової та економічної безпеки окремих підприємств, та держави в цілому, необхідне ретельне комплексне дослідження цієї проблеми, у тому числі на теоретичному рівні. Водночас, чітке визначення економічної сутності понять «фінансова безпека підприємства» та «загроза», та визначення кола основних класифікаційних ознак, має сприяти подальшим науковим розробкам у цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Петренко Л.М. Взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства / Л.М. Петренко // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; відп. ред. І.В. Луняк. – 2010. – Вип. 24. – С. 232–243.
2. Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : препринт наукової доповіді / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева, А.М. Ащуєв. – К. : Національна академія управління. 2005. – 78 с.
3. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Лященко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека : [монографія] / О.І. Барановський / Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
5. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 2004. – 784 с. – (Библиотека финансового менеджера).
6. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : [монографія] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева / Нац. академія управління. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
7. Мойсеєнко І.П. Управління фінансово економічною безпекою підприємства : [навч. посібник] / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 380 с.